

Trakya ve petrol

Yazan: C. E. TAŞMAN

Avrupa kıtasında ve Türk hudutları dahilinde olup şimalde Bulgaristan, doğuda Karadeniz ve İstanbul boğazı, cenupta Marmara, batıda Ege denizi ve Meriç nehri ile tahdit edilen sahaya Trakya diyoruz. Bu saha Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ vilâyetlerinin tamamı ile İstanbul Çanak-kale illerinin bir kısmını işgal eder.

Şimalde Istranca dağları cenupta Tekir ve Kuru dağları başlıca fiziyoğrafik unsurlardır. Trakyanın büyük bir kısmı bu iki dağ manzumesi arasında havza halinde kalmakta ve Istranca dağları şarka doğru Tekirdağı ise güney batıya, Gelibolu yarım adasına doğru alçalmaktadır. Istranca dağlarının en yüksek noktası 1018 m. Kuru dağının 725 m., Tekir dağının Ganos tepesi 945 m., İlyâ dağı (Isterne tepe) 800 metre rakımlarındadır. Cenup dağlarıyla Marmara arasında Ganosdan Şarköye uzanan dar bir sahil şeridi mevzuumuzu bilhassa alâkadar etmesi dolayısıyla ayrıca zikre değer. Sahanın başlıca akar suyu havzanın ortasından geçen Ergene ile bunun karıştığı ve batı hududumuzu teşkil eden Meriç nehridir.

Sahanın eski taşları şimalde Istranca dağlarında ve cenupta Gölcük civarında görülen metamorfik şistlerdir. Aşağı paleozoik Istrancanın az metamorfize olmuş şistleri ve Boğaziçi mintakasının metamorfize olmamış Silürîen ve Devonien tabakalarıyla temsil edildiği gibi umumiyetle Mesozoik Çanak-kalede Karadenizin Bulgar hududunda yeşil sahrelerle Saros körfezi kıyılarında ve Boğaziçinde yani saha-

mızın pek mahdut bir kaç yerinde görülmektedir. Hakikatte Trakya'ya İstanbul Boğazı çevresini sokmak doğru değildir. Böyle olunca asıl Trakyanın Paleozoike tekaddüm eden zamandan Kretase sonlarına kadar kara olduğu ve ancak Tersierde cenuptan ilerliyen denizle örtülmeğe başlamış olduğu görülür.

Şarköyle Mürefte arasında Arablı kanyonunda 200 metreden aşağı olmıyan bir kalınlıkta gördüğümüz konglomera, burada Oligosen fliş serisi ve İlyâ dağı arkasında da Karassia deresinde Lutesien ve "Cuisien" e izafe edilen İlyâ dağı kireçtaşının altında bulunmaktadır. Loczy bu konglomerayı Ganos civarında Uçmak derede de görmüştür.

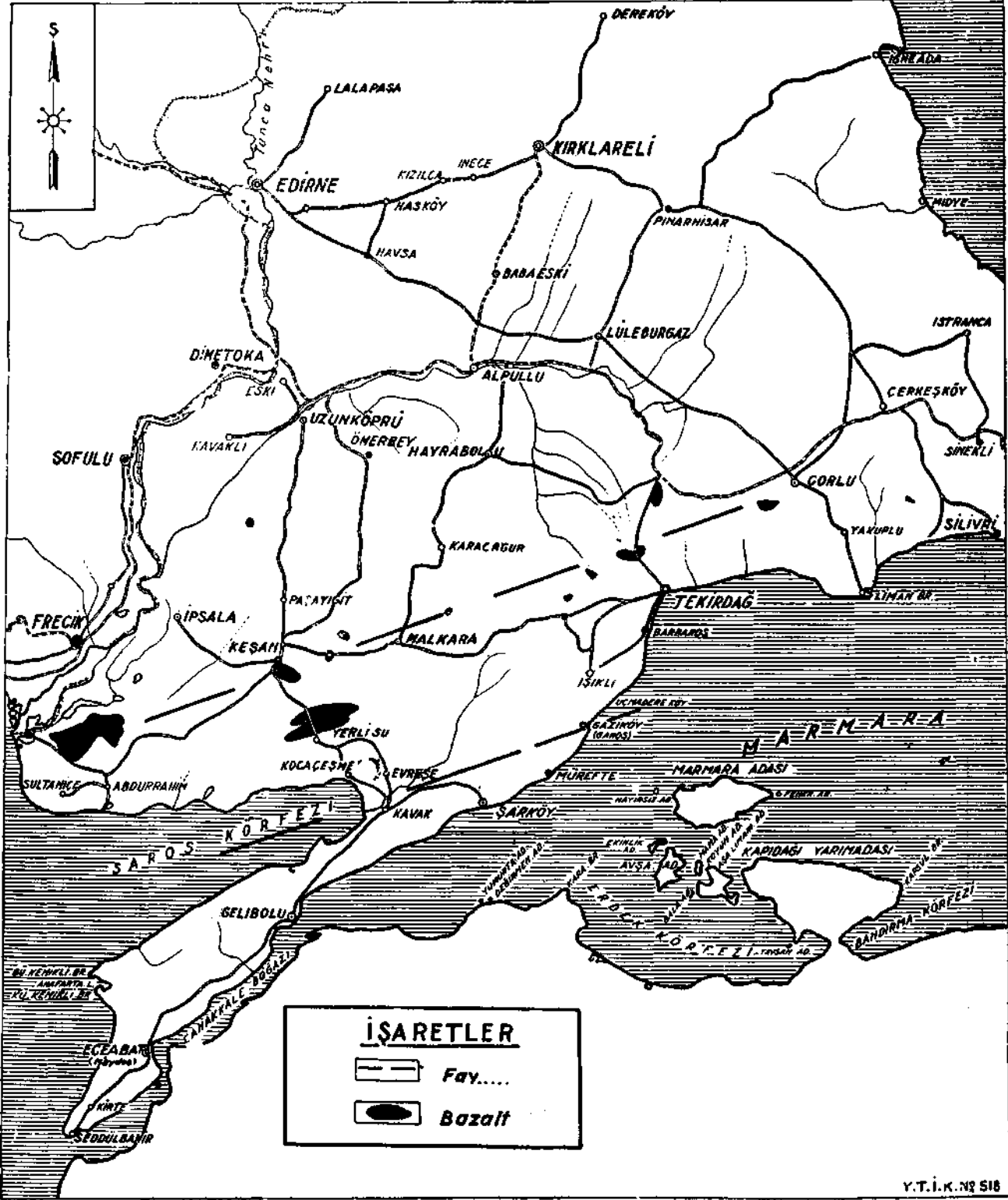
Denizin, Eosende Trakyanın cenup ve şimalini ve Yunan hudutları içinde de batısını işgal ettiğini görüyoruz. Mürefte civarında İlyâ dağındaki kalker *Assilina granulosa* ve *Namulites nitida*; Karadeniz dolaylarında da yine Cuisien veya aşağı Lutesien sayılacak makro fosilleri havj kalkerler bulunmaktadır. İlyâ kalkerinin yukarılarında Loczy Orta Eosen formlar kaydetmiştir.

Eosen kalkerlerinin üstünde yukarı Eosen ve Oligosene ait fliş serisi görülmektedir. Loczy İlyâ dağı kalkerinin 500 metre kadar olduğunu ve NE e doğru incelenerek fliş fasiesine girdiği fikrindedir.

Parejas, Ganos dağları şimalinde vasî bir surette inkişaf eden fliş serisinin Numülitli Eosen kalkerleri ile Işıklar mintakasında *Cyrena semistrirata* ihtiva eden

TRAKYA HARTASI

Mikyas 0 7 14 21 28 35 42 Kilometre

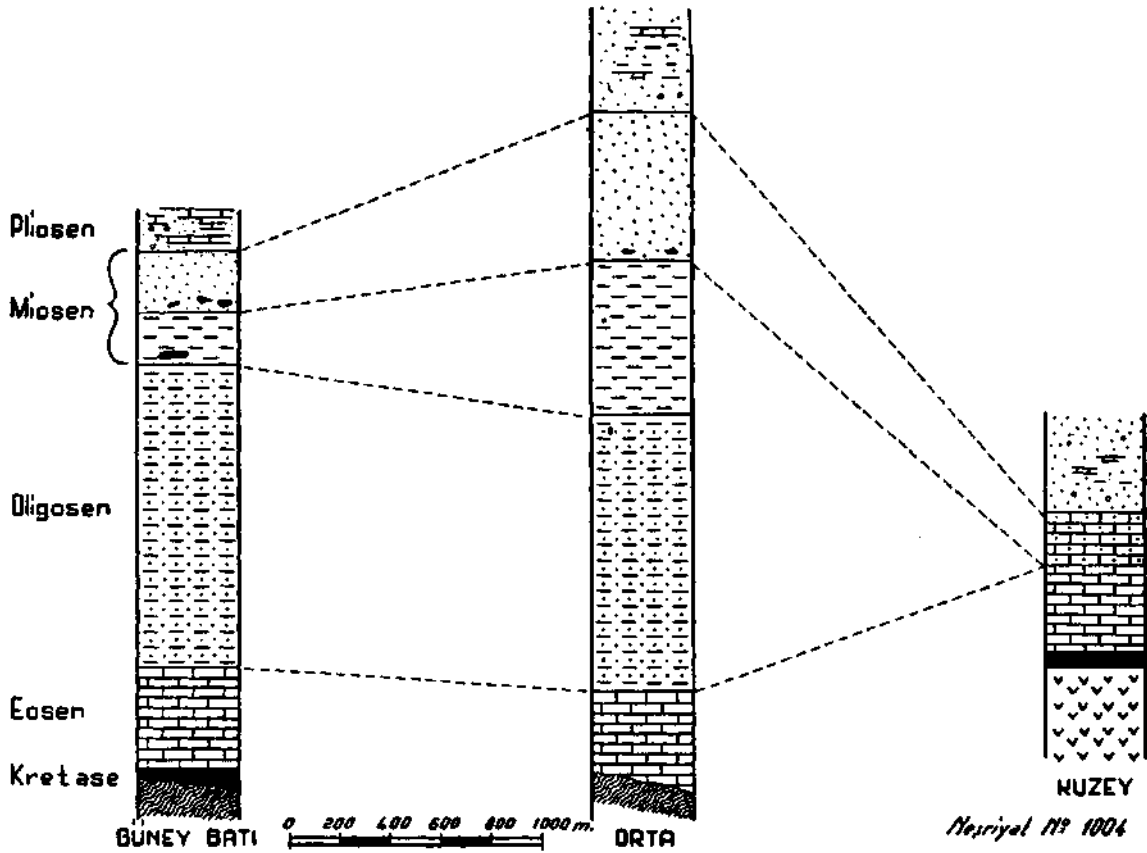

Oligosen (Sannoisien) marnları arasında bulunması dolayısıyla bu flişi Eosen - Oligosen telâkki etmektedir. Fliş serisinin kalınlığı 1250 metreden fazladır: Burada Parejas'ın Fliş serisi ile Loczy ve diğer petrol jeologlarının fliş serisi konsepsiyonları arasındaki farka işaret etmek yerinde olur. Parejas, altta bir Eosen fliş serisi onun üstünde de bir Oligosen marn serisi ayırt etmekte, diğer jeologlar ise bu iki formasyonu bir ünite olarak kabul etmektedirler. Filhakika Parejas flişi ile üstündeki marnlar yalnız mevziî olabilecek surette tefrik edilebildiğinden biz simdiki Loczy'yi takip ederek Eosen - Oligosen flişini bir ünite olarak dikkate alıyoruz. Bu seride fosil bulunmamaktadır. Ancak

üst kısımda *Cyrena semistriata* bulunmuştur ki bu fosili Parejas marnların içine, Loczy de flişin üst kısmına koymuştur. Bundan maada Loczy ve Graf Teleki Magnolia ve Natalea gibi orta Oligosene işaret ettiği tesbit edilen nebat empresyonları bulunmuştur. Bahis mevzuu formasyon daha evvel Lucius, Cevat Taşman, Sidney daha evvel Lucius, Cevat Taşman, Sidney Paige, Moses ve Kirk tarafından, buldukları mevki itibariyle Oligosen diye tavsif edilmiştir.

Fliş serisinin üstünde lignit tabakaları ihtiva eden çoğunlukla kum taşlarından ve ikinci derecede renkli marnlardan mürekkep bir formasyon, içinde *Cyrena semistriata* bulunduğundan, Akitanien'e

TRAKYA STRATİGRAFİK KESİTLERİ

izafe edilmiştir. Bu suretle bu liğnit ihtiva eden seri Parejas tarafından Oligose-ne sokulmuştur. Loczy bu fosilleri liğnit serisinin altmda görmüş ve liğnit serisini Orta Miosene koymuştur.

Orta ve üst Miosen Hoşköy (Hora) ile Şarköy arasında inkişaf etmiştir. Hora petrol kuyusu ile Mürefte gaz kuyusunu ve rastlanan diğer petrol tezahürlerini ihtiva etmesi dolayısıyla bu sahil Neojeni müteaddit jeologlar tarafından etüd edilmiştir. Bu civardaki Miosenin yukarı kısmı kumtaşları ve aşağı tarafı rengârenk şeyl ve kumtaşı tabakalarından mürekkeptir. Her ne kadar mevzîi olarak aralarında ince bir konglomera görülebilirse de aralarında bir diskordans yoktur. Palatanos dediğimiz ve başlıca kum taşlarından teşekkül eden üst kısmın kalınlığı Mürefte civarında 200, Şarköyde 300 metre kadardır. İçindeki konkresiyonlar bazen bir metre kutruna kadar varır. Müteaddit ince liğnit damarcıkları bu kısmın aşağı tarafında görülmektedir. Palatanos kumtaşı serisinin altmda kırmızı, mavi, sarı renklerde görülen seller arasında tâli derecede gre tabakaları bulunmaktadır. Hora (Hoşköy) kuyusunda petrol ve bir numaralı Mürefte kuyusunda gaz veren kumtaşı tabakaları bu rengârenk şeyl serisi içinde bulunan grelerdir. Miosenin bu renkli kısmının kalınlığı 200-250 metredir.

Bahsedilen Miosen üstünde Meriç Ergene, Hayrabolu dolaylarında Trakya havzasının büyük bir kısmını Pliosen ve daha genç teressüpler işgal etmektedir. Bu sahreler petrolla alâkalı Miosen üzerinde diskordan bir vaziyette bulunmaktadır. Bu sebeple umumiyetle konglomera, tuf kumtaşlarından müteşekkil olup *Maetra Dreissensia* ve *Neritina* formlarını ihtiva ettiklerine işaret etmekle iktifa edilecektir.

Muratlı civarından Keşan dolaylarına kadar cenup batı şimal doğu istikametine imtidat eden entrüzyonlar Pliosen sahreleri içine nüfuz etmiş görülmekte olduğundan Post - Pliosen sayılırlar.

TEKTONİK

Bölgemiz şimal ve doğuda Istranca ve Çatalca, batıda Rodop masifleriyle çevrilmiştir. Bu havza içinde teraküm eden sedimanlar aşağı Eosenden başlar. Eosen kalkerleriyle Eosen - Oligosen flişi terssüp ettikten sonra çevre şiddetli arz hareketlerine maruz kalmış, iltivalar ve faylar husule gelmiştir. Bu iltivalı ve faylı paleojen üzerine yukarda zikredilen Miosen teressüpleri toplanmış ve Pliosen'de vukua gelen ikinci bir tektonik paroksizma üzerine Miosen'de iltivalanmış ve Eosen - Oligosen flişi de daha sert yatımlarla katlanmıştır. İlyâ dağı (Isterne tepe) Eosen kalkerleri bir şaryaj ile bulunduğu yüksek mevkiye ve Miosen üzerine gelmiştir. Bu arz hareketleri en bariz surette İzmit - G'anos hattı üzerinde görülmektedir. Bu hatta az çok paralel diğer mühimce bir tektonik hat Çorlu'dan İrez'e kadar bir takım bazalt andezit indifaatle birlikte göze çarpmaktadır. Trakya'yı alâkadar eden bu hareketlerde (1) Lütasiyen, (2) Akitanien, (3) Sarmasiyen, ve (4) Plioseni müteakip hasıl olan alp paroksizmaları farkedilmektedir. Hakikatte Eoseni müteakip başlayan bu arz hareketleri son zamana ait yersarsıntılılarıyla görüldüğü gibi, el'an devam etmektedir.

Mürefte mıntakası ve İç Trakya havzasında bizi en geç Plioseni takibeden yer sarsıntıları alâkadar eder.

Trakya'da petrol cephesinden alâkalanabileceğimiz strüktürler bu bakımdanda mühim olan (A) deniz kenarı iltivaları ile (B) talî bir durumda olan İç Trakya strüktürleridir.

PETROL ARAMALARI

Tarihçe:

1892 senesinde Cavit bey namında bir zat Ganos derelerinde dolaşırken petrol kokusu duyuyor ve bazı petrol emareleri buluyor. Bunun üzerine Cavit Beyin elinde su kuyuları açmak için bir sondaj âleti olan Ganoslu bir rum ve Seferyan, isminde bir ermeni ile ortaklık kurduğunu öğreniyorsak da bir netice elde edilmeden şirketin infisah ettiği anlaşılıyor.

1897 de bu muntakada 1.360 hektarlık arazinin petrol imtiyazı Halil Rifat Paşaya bir ferman ile veriliyor.

1898 Ağustosunda bir İngiliz kumpanyası Romanya'dan getirdiği işçilerle Ganos civarında dört köşeli bir kuyu açmağa başlıyor ve bu kuyu Birincikânun 1898 de 108 metreye indirilmiş bulunuyorsa da yalnız ehemmiyetsiz petrol ve yer gazı emarelerine rastgeliniyor.

Aynı zamanda Şarköy, isteme ve Müreftede Osmanlı Bankası ve bir fransız kumpanyası tarafından az derinlikte kuyular açılıyor. 82 metreye varan Şarköy kuyusunda dört muhtelif iktisadî olmıyan petrol tezahürüne rastgelinmiştir. İsterne'deki kuyu 43 metrede arıza dolayısıyla terkedilmiş, Mürefte kuyusu da 74 metreye indirilerek bazı liğnit ve müteaddit petrol emareleri kaydetmiş bulunuyor.

1899 Temmuzunda European Petroleum Company namına Londradan gelen Adiyaseviç namında bir mütehasıs mın-takanın jeolojik etüdünü yapıyor.

1900 Eylülünde Hora derede açılan bir numaralı kuyuda 89 1/2 metrede petrola rastlanıyor. Buradan 1901 İkincikânun sonuna kadar tulumba ile 47 ton petrol çıkarılıyor.

European Petroleum Company 1906 senesine kadar Hora, Mürefte, Şarköy sa-

hasında müteaddit sığ ve fakat o zaman için oldukça derin kuyular açıyor.

Müreftede açılan 10 numaralı kuyu 102 ayakta (31 metre) biraz petrola ve 221 ayakta (67 metre) tazyik altmda bir miktar gaza rastlamıştır. 31 metredeki petrol kumları kalınlığı yalnız 3 inç (7i santim) olduğundan kuyu bırakılıyor.

1903 de başlıyan 9 numaralı kuyu 1150 ayağa (350 metre) varıyorsa da ne gaza ne de petrola rastgeliniyor.

1904 te açılan 11 numaralı kuyu 1453 ayağa (443 metreye) indiriliyor, yalnız ehemmiyetsiz emarelere rastlıyor ve Birincikânun 1904 te kuyu terkediliyor. 9 ve 11 numaralı kuyuların Oligosen flişi içinde bulunduğu kuvvetle tahmin edilir-

Birinci dünya harbinden evvel 1913 - 1914 de Halil Rifat Paşa hukukunu Avusturya tebaasından Stanislav Mihaliki'ye devrediyor ve 1914 te L.L. Thomas namına Mürefte civarında taharri ruhsatnamesi veriliyor fakat başlıyan harp bu husustaki faaliyeti durduruyor.

Cumhuriyet Hükümetinin kurulmasını müteakip 1925 te İktisat Vekâleti hesabına Lucius muntakayı tetkik ediyor.

1926 da Mihaliki'nin feshedilen imtiyazı kısmen (Ganos) Türk Ticaret ve Sana-yi Bankasına veriliyor. Bankada mühim hissesi olan Hidiv Abbas Hilmi Paşa, Jir isminde birine mmtakayı tetkik ettiriyor bir iki el kuyusu açılarak terkediliyor. Aynı sene Hasan Mustafa'ya Mürefte civarı için ruhsatname veriliyor.

1930 da Hasan Mustafa ruhsatnamesine dayanarak Müreftede bir sondaj makinası kuruluyorsa da formaliteleri ikmal edilmemiş olduğundan faaliyet mahallî hükümetçe durduruluyor.

Aynı sene hükümet hesabına saha Lucius, Cevat Eyüp (Taşman), Kemal Lokman'dan mürekkep bir heyet tarafın-

dan tetkik ediliyor. Menfi neticeye varılıyor.

1934 te Sidney Paige, Moses, Cevat Taşman ve Lokman Mürefte Ganos mın-takasını gözden geçiriyorlar. Saha hakkın-da imüsbet bir karara varamıyorlarsa da küçük bir kaç sondajın Hora dere ve Mürefte civarında yapılması yer'nde gö-rülüyor.

1935-37 senelerinde Maden Enstitüsü tarafından Hora ve Mürefte civarlarında tutarı 2000 metre olan 14 kuyu acılıyor ve bunlardan Mürefte No. 1 (126) metrede beş atmosfer tazyikle 80.000 m³/24 saat tahmin edilen miktarda gaz veriyor. Etra-fında açılan kuyulardan yalnız biri Mü-refte (No 3) 147 metrede 18 saat süren bir gaz feveranı gösteriyor, diğerleri s-hemmiyetsiz emareler veriyorlar.

Sondajlar yapılmakta iken o seneler-içinde bir taraftan da jeofizik ve jeoloji etüdları yapılmıştır. Kirk, Loczy ve Pare-jas çalışmaları bilhassa zikre şayandır. Loczy Trakya hakkında müsbet tavsiye-lerde bulunuyor.

1938 yazında Hayrabolu sondajı baş-lıyor ve sene sonunda 371 metrede aşağı

Miosene girmeden boruların sıkışması se-bebiyle terkediliyor.

1939 da ikinci dünya harbinin Trak-ya'yı tehdit eder mahiyette görülmesi üze-rine buradaki STAR sondaj aleti söküle-rek Ramana naklediliyor. Bu kuyuda 250 ve 256 metrede ehemmiyetsiz gaz emare-lerine rastlanmıştır.

Gerek 1900-1905 arasında açılan Ho-ra - Mürefte - Şarköy kuyularının ekserisi gerek 1935 - 37 senelerinde aynı mın-takada açılan kuyuların büyük bir kısmı petrol veya gaz emareleri göstermiştir-Hattâ ilk gruptan Hora No. 1 iktisadî ol-mamakla beraber üç buçuk ayda 47 ton kadar petrol vermiş ve 1935 - 37 faaliyeti ise Mürefte No. 1 de gene iktisadî görül-miyen fakat dikkate değer miktarda gaz göstermiştir. Bu vaziyette Trakya petrol imkânları nedir?

1 — Aşağı Miosen ihtimalleri tama-miyle aranmış mıdır?

2 — Aşağı Miosene petrolün daha de-rinden gelmesi ve böylece petrol haznesi-nin Oligosen ve Eosende olması ihtimali yok mudur?

Bu noktalar başka bir yazımızda ince-lenecektir.

Thrace and oil

(Résumé of the preceding article)

by Cevat Eyüp TAŞMAN

Thrace is bounded by the Rodop, Ist-ranca, and Çatalca massifs in the west, north, and the east, and by the sea of Marmara and the Gulf of Saros in the south. Its principal stream is that of Er-gene which joins with the Meriç river forming the boundary between Turkey and Greece.

Stratigraphically, with the exception of the sericitic and chloritic schists in the region of Gölcük referred to the Archean by O. Gutzwiller, the region has been above the sea until the close of the Cre-taceous. In the Gallipoli peninsula and in an isolated spot close to the Gulf of Sa-ros discovered by Z. Ternek fauna with

Gryphea, Neithea and other upper Cretaceous forms has been found. Eocene with *Assilina granulosa* and *Nummulites nitida* is found in the north as well as on the over - thrust Mt Elie block in the south. A thick section of shales and sandstones (Flysch) overlies the Eocene limestone. This is bounded above by marls containing *Cyrena semistriata*, but contains no fossils except some plant remains determined as of Oligocene age. Though Prof- Paréjas has called this thick section (1200-1500 meters) as Eocene - Oligocene, Prof. Loczy and majority of other workers in the area refer to the section as Oligocene. Overlying this flysch series a section of vari-colored shales with sand intercalations in the south and grey marly shales in the west are assigned to the lower Miocene. This lower Miocene section contains evidences of oil and gas along the Marmara coast in the region of Mürefte- The upper Miocene and Pliocene are principally sandstones, some cross - bedded, which carry a number of semi-commercial lignite seams near the base.

Structurally Thrace is a large basin with granites and schists on the north and the already referred Gölcük schists in the south. The important fault line from Ganos to the Gulf of Saros is a part of the large zone of weakness extending as far as Erzincan in the east. The country has been involved in Alpine earth mo-

vements, particularly those following the Lutetian, the Aquitanian, the Sarmatian, and the Pliocene periods. From petroleum point of view, we are mostly interested in the post - Miocene and post - Pliocene movements; and, primarily, those affecting the coastal rather than the interior basin area.

The attention was first called to the possibility of the Thracian Marmara coast in 1892 when a man named Cavid bey discovered traces of bitumen in the creeks of the Ganos village. In 1897, we find Halil Rifat Paşa obtaining concession over an area covering 1360 hectares. An English company (European Petroleum Company) took over part of this concession and in its Hora No. 1 discovered a pocket of oil at a depth of 89 1/2 meters in September 1900, but abandoned its efforts in January 1901, after obtaining 47 tons of oil.

About the same time interests related to the Ottoman Bank drill some shallow wells to the south in the Mürefte, Isterne, and Şarköy encountering numerous oil and gas shows, but no oil in commercial quantity. During 1935 - 1937, the Government drilled a number of shallow wells in one of which inflammable gas, estimated at about two million cu. ft. per day, was found at a depth of 126 meters. Other wells drilled (all shallow) gave only shows of oil and gas.